

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет культури і мистецтв

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ЕСКІЗИ

збірник студентських
наукових праць

Випуск 2

Львів
ЛНУ імені Івана Франка
2020

УДК 7+008](06)

К 90

Редакційна колегія:

канд. філол. наук, доц. Крохмальний Р. О. (гол. ред.), канд. філол. наук, доц. Біловус Г. Г. (заст. гол. ред.), канд. іст. наук, доц. Белінська Л. С., д-р Ваніцка А., д-р мистецтвознавства, доц. Гарбузюк М. В., канд. філол. наук, доц. Демчук Н. Р., д-р мистецтвознавства, проф. Кияновська Л. О., народний артист України, проф. Козак Б. М., д-р наук із соціальних комунікацій, проф. Кунанець Н. Е., ст. викл. Лаврентій Р. Я., д-р мистецтвознавства, проф. Медведик Ю. Є., народний артист України, проф. Петрик О. О., канд. мистецтвознавства, доц. Плахотнюк О. А., асист. Роса-Лаврентій С. І., канд. пед. наук, проф. Тайнель Е. З.

*Друкується за ухвалою Вченої ради факультету культури і мистецтв
Львівського національного університету імені Івана Франка
Протокол № 21 від 24 вересня 2020 р.*

К 90 **Культурно-мистецькі ескізи : збірник студентських наукових праць** / редкол.: Крохмальний Р. О. (гол. ред.) ; Біловус Г. Г. (заст. гол. ред.) [та ін.]. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – Вип. 2. – 211 с.

До збірника увійшли матеріали апробованих науково-дослідних робіт студентів та магістрантів, які присвячені вирішенню сучасних питань у різних культурно-мистецьких сферах (інформаційна, бібліотечна та архівна справа, менеджмент культури, музична педагогіка, сценічне мистецтво, хореографія). Видання призначене для науково-педагогічних, наукових працівників, докторантів, аспірантів, магістрантів, студентів, усіх зацікавлених явищами культури і мистецтва.

УДК 7+008](06)

Адреса редакційної колегії:

Львівський національний університет імені Івана Франка, Факультет культури і мистецтв, вул. Валова, 18, 79008, Львів, Україна
тел.: (+38032) 2 39 41 97

Відповідальний за випуск – *Роман Крохмальний*

Редактор – *Уляна Крук*

Редактор англomовних текстів – *Олена Брона*

Комп'ютерна верстка – *Данило Крохмальний*

ЗМІСТ

<i>Роман КРОХМАЛЬНИЙ</i> Стигли грона раннього врожаю	9
--	---

ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА

<i>Данило КРОХМАЛЬНИЙ</i> Окіремі аспекти функціонування системи інформаційної безпеки бібліотеки....	11
<i>Марія МОЛОДЕЦЬКА</i> “Пам’ятний нотес”: формування приватного архіву кристалохіміком Петром-Богданом Крип’якевичем (1923–1980).....	18
<i>Оксана ФЕДИШИН</i> Коворкінг у бібліотеці як інформаційний експеримент.....	24

МЕНЕДЖМЕНТ КУЛЬТУРИ

<i>Ірина ГАМАН</i> Кооператив “Українське народне мистецтво” в соціокультурному просторі Східної Галичини	30
<i>Надія ГІРНЯК</i> Менеджмент сучасної бібліотеки: на прикладі URBAN бібліотеки міста Львова	38
<i>Анастасія КОВБАСЮК</i> Новітні підходи до роботи з молоддю: досвід молодіжного центру “Квадрат” (м. Вінниця)	44
<i>Христина КУЗЬМІВ</i> Дитячі розважальні програми та шоу в Україні: особливості та тенденції	50
<i>Філомена САЛО</i> Проблеми розвитку event-туризму в Україні.....	57

МУЗИЧНА ПЕДАГОГІКА

<i>Надія ГРЕЧУК</i> Проблеми концертмейстерської практики у дитячих мистецьких закладах	63
<i>Микола МИГОВИЧ</i> Деякі особливості викладання постановки голосу	67
<i>Христина ПЕТРИНКА</i> Марина Круть: нова сторінка в історії сучасного бандурного мистецтва.....	72

Андрій ЦЮК

Вплив музичного фольклору на формування морально-етичних цінностей та почуття національної гідності вихованців творчих колективів (на прикладі зразкового театру української пісні Ірини Король “Джерельце”)	76
--	----

СЦЕНІЧНЕ МИСТЕЦТВО

Михайло БОНДАРЕНКО

Вистава “Оскар і рожева пані” (режисер – Р. Держипільський) як приклад копродукції, благодійного та соціального проекту в державному театрі.....	86
--	----

Демид БРЮХАНОВ

Генеза українсько-польських театральних взаємин у Харкові.....	90
--	----

Кирило ГАЛУШКА

Роль драматургії А. Чехова у режисерській творчості народного артиста України Едуарда Митницького	94
---	----

Роман ГРЕБЕНЮК

Постановки художника В. Нікітіна в Харківському державному академічному театрі ляльок імені В. А. Афанасьєва	98
--	----

Марія ІВАНОВА

Застосування прийомів Театру тіней і силуету в постановках українського вертепу на сценах театрів ляльок	102
--	-----

Софія КРОХМАЛЬНА

Сучасний зарубіжний театр в онлайн-доступі. Рефлексії молодого театрознавця.....	106
---	-----

Юлія РАХНО

Творчий портрет головного режисера Хмельницького обласного академічного театру ляльок “Дивень” Сергія Брижаня	110
---	-----

Катерина СЕГЕТ

Трансформація перформативних практик в сучасному українському театрі	114
--	-----

Олена СПАС

Ідейно-естетичні особливості сценічних репрезентацій моделі сім'ї у виставах театрів Львова.....	118
--	-----

Ганна ТРОШИНА

Життєвий та творчий шлях Марії Самсоної, акторки Першого академічного театру для дітей та юнацтва	123
---	-----

Justyna ARABSKA

The Polish Theatre of Homeless: restoring the voice of the excluded	127
---	-----

<i>Zuzanna BERENDT</i>	
Good limitations? <i>Microtheatre</i> programme in komuna//Warszawa.....	131
<i>Witold LOSKA</i>	
Exorcism by image – ritual, affect and death in <i>Lulu</i> by Michał Borczuch	136
<i>Anna MAJEWSKA</i>	
Weeping of the cyborg	142
<i>Anna PAWLIK</i>	
Sign language in American musical theatre and on the importance of its inclusivity ...	147
<i>Wiktoria TABAK</i>	
A Theatre (?) Suited to the times of the plague	153

ХОРЕОГРАФІЯ

<i>Віра АНДРУШКО</i>	
Хореографічна сюїта – невід’ємна складова репертуару танцювального колективу.....	158
<i>Лариса БАКАНЧА</i>	
Ставлення фольк-модерн-танцю в хореографічному мистецтві України	167
<i>Анна ГАЛЕТА</i>	
Естетична категорія художнього образу в хореографічному мистецтві.....	172
<i>Уляна ГОРОХІВСЬКА</i>	
Сучасна хореографія в контексті органічного поєднання мистецтв на початку ХХІ століття.....	179
<i>Олександр ЗАСТАВНИЙ</i>	
Відображення історико-політичних подій української історії – основа для сюжетів балетних вистав.....	186
<i>Тетяна НЕЧВОЛОДА</i>	
Принципи карнавальної культури сценічних образів Миколи Гоголя у повісті “Вечори на хуторі біля Диканьки	193
<i>Анна ПОПОВИЧ</i>	
Особливості втілення балетмейстером почуттів та емоцій другорядних персонажів у хореографічному творі.....	199
<i>Наталія ШУТЯК</i>	
Відображення проблеми волелюбності в українському мистецтві.....	204

CONTENTS

<i>Roman KROKHMALNYJ</i> Preface	9
---	---

INFORMATION, LIBRARY AND ARCHIVAL SCIENCE

<i>Danylo KROKHMALNYJ</i> Specific aspects of library information security system functioning	11
<i>Maria MOLODETSKA</i> The memory note book: personal archive compiling by crystal chemist Petro-Bohdan Krypiakevych	18
<i>Oksana FEDYSHYN</i> Co-working in libraries as a informational experiment.....	24

CULTURAL HERITAGE

<i>Iryna HAMAN</i> Cooperative “Ukrainian Folk Art” in the socio-cultural space of Eastern Halychyna	30
<i>Nadiia HIRNIAK</i> Management of the modern library: the case of Lviv URBAN library	38
<i>Anastasiia KOVBASIUK</i> New approaches to the youth development in Ukraine: the experience of “Kvadrat” Youth Centre in Vinnitsa region.....	44
<i>Khrystyna KUZMIV</i> Children’s entertainment programs and shows in Ukraine: features and trends.....	50
<i>Filomena SALO</i> Issues of event tourism development in Ukraine	57

MUSICAL PEDAGOGU

<i>Nadiya GRECHUK</i> Issues of the concertmaster’s practice at children’s art centres	63
<i>Mykola MYHOVYCH</i> Some peculiarities of voice placement teaching.....	67
<i>Hrystyna PETRYNKA</i> Maryna Kryt: a new page in the history of modern bandura art.....	72
<i>Andriy TSUK</i> The influence of musical folklore on the formation of moral-ethical values and the feeling of national dignity in pupils of creative groups (as exemplified by Irina Korol “Dzhereltse” Ukrainian song model theater)	76

STAGE ART.

<i>Mykhailo BONDARENKO</i> The Play <i>Oscar and the Lady in Pink</i> (directed by R. Derzhypilskyi) as an example of co-production, charity and public project at the state theatre.....	86
<i>Demyd BRIUKHANOV</i> Genesis of Ukrainian-Polish theatre relations in Kharkiv	90
<i>Kyrylo HALUSHKA</i> The role of Chekhov's drama in directing activities of people's artist of Ukraine Eduard Mytnytskyi	94
<i>Roman HREBENIUK</i> Performances by artist V. Nikitin on the stage of Viktor Afanasiev State Academic Puppet Theatre in Kharkiv	98
<i>Mariia IVANOVA</i> Shadow and Silhouette Theatre techniques in performances of the uKrainian vertep on puppet theatre stages	102
<i>Sofia KROKHMALNA</i> Modern foreign online accessed theatre. Reflections of a young teatrologist	106
<i>Yuliia RAKHNO</i> Creative portrait of a stage-director of Khmelnytsk regional academic puppet theatre "Dyven" Serhiy Bryzhan	110
<i>Kateryna SEHET</i> Transformation of performative practices in modern Ukrainian theatre	114
<i>Olena SPAS</i> Ideological and aesthetic features of stage representations of a family model in performances of Lviv theatres.....	118
<i>Hanna TROSHYNA</i> Life and creative career of Mariya Samsonova, actress of the First Academic Ukrainian Theater for Children and Youth.....	123
<i>Юстина АРАБСЬКА</i> Польський театр безхатків: відновлення голосу відкинутого.....	127
<i>Зузанна БЕРЕНДТ</i> Добрі обмеження? Програма мікротеатрів у "Комуна//Варшава"	131
<i>Вітольд ЛОСКА</i> Зображення екзорцизму – ритуал, афекти, смерть у виставі "Лулу" Міхала Борчуха	136

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ЕСКІЗИ

<i>Анна МАЄВСЬКА</i>	
Плач кіборга	142
<i>Анна ПАВЛІК</i>	
Мова знаків у Американському Музичному Театрі та важливість її інклюзії	147
<i>Вікторія ТАБАК</i>	
Театр, пристосований до часів чуми	153

CHOREOGRAPHY

<i>Vira ANDRUSHKO</i>	
Choreographic suite as an integral component of the dance group repertoire	158
<i>Larysa BAKANCHA</i>	
Staging of a folk-modern dance in the choreographic art of Ukraine	167
<i>Anna GALETA</i>	
Aesthetic category of artistic image in the choreographic art	172
<i>Uliana HOROKHIVSKA</i>	
Modern choreography in the context of organic combination of arts at the beginning of the 21th century	179
<i>Oleksandr ZASTAVNYI</i>	
Historical and political events of Ukrainian history as a basis for plots of ballet performances	186
<i>Tetyana NECHVOLODA</i>	
Principles of carnival culture in scenic images of Mykola Gogol's <i>Vechora na Khutori Blyz Dykanky</i>	193
<i>Anna POPOVICH</i>	
Specific features of the minor character feelings and emotions embodied by a choreographer	199
<i>Natalia SHUTYAK</i>	
Reflection of independence in the Ukrainian art	204

СТИГЛІ ГРОНА РАНЬОГО ВРОЖАЮ...

2020-й рік вніс у календар історії сторінки, написані коронавірусною трагедією цивілізації, прописав нові умови дистанційного навчання, наукових досліджень і дистанційного життя. Комунікаційні явища “проросли” в усі сфери життєдіяльності людини, створили майже незбагненні моделі поведінки, виробництва, досвіду, пересічного побуту і незвичних художніх образів.

Пропоноване видання стало другою ластівкою спільних зусиль студентського наукового товариства факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка та їхніх колег із українських та закордонних науково-освітніх осередків. Важливо, що у цьому виданні простежено не лише погляд на сучасні культурно-мистецькі явища крізь призму різних проекцій: інформаційно-бібліотечно-архівної (функціонування системи інформаційної безпеки бібліотеки, коворкінг у бібліотеці; аспекти формування приватного архіву); менеджменту культури (явища соціокультурного простору Східної Галичини; менеджмент сучасної бібліотеки; досвід новітніх підходів до роботи з молоддю, тренди українських дитячих шоу та розважальних програм; проблеми розвитку українського event-туризму), музично-педагогічної (концертмейстерство у дитячих мистецьких закладах, викладання постановки голосу, постаті сучасного бандурного мистецтва, виховний вплив музичного фольклору); театрознавства (явища копродукції, благодійного та соціального проекту в театрі державному; українсько-польські театральні взаємини у Харкові; особливості режисерської творчості народного артиста України Едуарда Митницького; риси постановок художника В. Нікітіна; функціональні явища в постановках українського вертепу на сценах театрів ляльок; рефлексії щодо сучасного зарубіжного театру в онлайн-доступі; творчий портрет головного режисера театру; проблема трансформації перформативних практик у сучасному українському театрі; ідейно-естетичні особливості сценічних репрезентацій моделі сім’ї у виставах театрів Львова; життєвий та творчий шлях акторки; риси польського театру безхатків; аналіз явищ «мікротеатрів»; роль світлин у виставі; політика емоції (оплакування) в контексті культурної моделі; інклюзивні аспекти мови знаків у американському музичному театрі; аналіз “Проекту Карантин”); хореографії (хореографічна сюїта як складова репертуару танцювального колективу; фольк-модерн-танець як явище українського хореографічного мистецтва, риси естетичних категорій художнього образу в хореографічному мистецтві; сучасна хореографія як органічне поєднання мистецтв на початку XXI століття; події української історії як основа для сюжетів балетних вистав; Принципи карнавальної культури сценічних образів за текстами Миколи Гоголя; особливості втілення балетмейстером почуттів та емоцій; відображення проблеми волелюбності в українському

мистецтві), але й актуалізується сучасний дискурс, навіяний тонкою межею між традиційним минулим, дивним сучасним і незбагненим майбутнім.

Звичайно, окремі невпевнено сформульовані думки і навіть попередні висновки можуть викликати подив, чи засторогу, проте мета цього видання полягає насамперед у створенні умов для цього, сьогодні ще неясного, майбутнього, того, що проявиться уповні й реалістично вже за краєм сторінок нашого часу. Тоді це проявлення зніме примарну пелену непевності і матиме чіткий та переконливий стан наукового комунікату. Висловлюємо вдячність авторам публікацій за сміливість та енергійність експлікації власних спостережень!

Роман КРОХМАЛЬНИЙ

УДК 021:[007-049.5:004.056.5:316.77]

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ БІБЛІОТЕКИ

Данило КРОХМАЛЬНИЙ

*студент 3 курсу спеціальності “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”
факультету культури і мистецтв
Львівського національного університету імені Івана Франка,
Науковий керівник – Роман Олексійович КРОХМАЛЬНИЙ,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри бібліотекознавства і бібліографії
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Зроблено спробу розглянути основні проблеми функціонування системи інформаційної безпеки бібліотеки (СІББ) в сучасних умовах. У центрі уваги – СІББ як складне явище наукового дискурсу в контексті розвитку процесів інформаційного суспільства. Окрему увагу приділено визначенню зміни природи цього явища в сучасних умовах, його особливостей комунікаційного, правового, системного інституційного характеру.

Ключові слова: інформація, бібліотечна справа, інформаційна безпека бібліотек, інформаційне суспільство.

Надійне, ефективне та безперервне функціонування усіх компонентів сучасної бібліотеки є одним із актуальних пріоритетів її діяльності як сучасної інформаційної інституції. О. Бобришева вказує на те, що “формування системи інформаційної безпеки – одна з необхідних умов успішного та перспективного функціонування бібліотек, які дедалі більше використовують глобальні інформаційні ресурси, автоматизовані технології, зберігають електронні дані” [2, с. 203].

Питання інформаційної безпеки бібліотечної установи представлено у багатьох сучасних дослідженнях, є ціла когорта учених, які розглядають його окремо (О. Бобришева, Т. Коваль, О. Черевко, Ю. Петрухно). Не меншою увагою користуються проблеми інтернет-комунікації, роль і перспективи бібліотек у сучасному просторі (А. Вітушко, О. Воскобойнікова-Гузєва, К. Лобузїна, О. Мар’їна, Г. Шемаєва, І. Давидова, Т. Гранчак) сформували функціональну характеристику СІББ як складному і динамічно змінюваному явищу в контексті розвитку процесів інформаційного суспільства.

У нашому дослідженні зроблено спробу окреслити окремі риси функціонування системи інформаційної безпеки бібліотеки (тут і далі – СІББ) як складного явища в контексті розвитку процесів інформаційного суспільства.

Якщо взяти за вихідне положення думку Т. Гранчак про бібліотеку як “інтегративний соціальний інститут, що включений до різних підсистем суспільства, зі зміною ролі інформації в житті соціуму стає опорним центром соціально-комунікаційної структури” [4, с. 5], то можемо припустити, що зі зміною суспільства, змінюється роль бібліотеки, змінюються й особливості питань її безпеки. Системність підходу має пряму залежність від складної і багатоманітної природи самого соціального явища (бібліотечної установи), яке перебуває в умовах формування інформаційного суспільства.

Для процесу вивчення явища “Система інформаційної безпеки бібліотеки” О. Бобришева пропонує створити “структурно-функціональну концептуальну модель” при цьому мотивує застосування такого підходу саме “складністю системи” і можливістю виокремити “елементи” такої системи “завдяки термінологічному аналізу поняття “інформаційна безпека” та врахуванню функцій і завдань бібліотечно-інформаційної інституції”. Дослідниця у процесі побудови означеної моделі взяла до уваги такі поняття: “безпека електронних ресурсів бібліотечно-інформаційних систем” (“забезпечується за допомогою захисту інформації від несанкціонованого доступу, пошкодження, модифікації та втрати”), “захист авторських прав і правовий захист інтелектуальної власності безпосередньо”, “інформаційна безпека користувачів та персоналу” [2, с. 204]. Справді, така модель мала б дати змогу наочно продемонструвати комплексну залежність СІББ від багатьох чинників, створити умови для ефективного впровадження новітніх технологій у бібліотечні установи. Важливо, що О. Бобришева враховує не тільки функціональну складову явища, але і його якісні показники – “СІББ повинна передбачати захист особистості від негативної інформації, гарантувати її точність і надійність, забезпечувати захист особистих даних користувачів та персоналу” [2, с. 204]. Дослідниця запропонувала модель, в основі якої – особливості зв’язків між різними елементами системи і висловила думку про те, що «такий різновид концептуальної моделі надає уявлення про об’єкт СІББ, загрози та їхні джерела, взаємозв’язок засобів і дій із забезпечення інформаційної безпеки [2, с. 205], а “для того, щоб сформувати цілісну та надійну систему інформаційної безпеки бібліотеки, необхідно мати чіткі уявлення щодо загроз і носіїв загроз (джерел) негативного впливу на об’єкти захисту” [2, с. 206]. Потрібно врахувати, що ця модель, як і сама бібліотечна установа, на поточному етапі розвитку не може бути сталою і неминуче зазнаватиме змін. Ці зміни будуть синхронними щодо динамічних процесів цифрового часу, які відбуваються у різних сферах суспільного життя, особливо у бібліотечній справі, де щораз очевиднішою стає трансформація ролі знань і їх впливу на інші явища [6, с. 39–48].

Зокрема, О. Воскобойнікова-Гузєва теоретично розглядає та актуалізує розроблення “модернізаційної моделі розвитку” (ММР) [3, с. 25]. Очевидно, що системний

підхід до проблеми реформування бібліотечної установи неминучий, а його запровадження приведе і до таких же системних змін щодо вимог усіх функціональних особливостей СІББ.

Учена Т. Гранчак відзначила певну “паралельність змін”, яку можна спостерігати при “входженні суспільства в інформаційну еру”, коли відбуваються трансформації щодо “технологій поширення інформації” і щодо “способів засвоєння інформації”. Дослідниця вказує при цьому певну їх обумовленість, яка полягає, на її думку, у “характеристиках нової генерації, відомої в науковій літературі як “покоління Z”. Звернімо увагу на окремі особливості цього покоління – “швидкість сприйняття його представниками нової інформації, нетривалість концентрації уваги, надання переваги візуалізованій інформації або усному спілкуванню, лаконічності викладу, «кліповість» сприйняття”) [5, с. 25], які саме і сприяють, на наше переконання, нетривкому сприйманню, швидкому перегляду, але не вивченню інформації. Такий підхід призводить до високої швидкості опрацювання матеріалу, й, водночас, до зростання вимог щодо її поширення, а відтак і питання безпеки інформаційного простору в бібліотеці набуває іншої швидкості і зовсім інших вимог.

Безперечно, підвищення рівня безпеки стосується усього комплексу забезпечення бібліотечної установи, який творить єдине ціле – інформаційну систему, що потребує різнопланового захисту перед різноманітними загрозами. К. Лобузїна пропонує розглядати безпеку інформаційної системи як “єдність трьох взаємопов’язаних компонентів”. Дослідниця виокремлює при цьому “інформацію”, “технічні та програмні засоби”, “обслуговуючий персонал” і “користувачі”. Справді, “інформація є кінцевим «продуктом споживання» в інформаційній системі”. Поняття “безпека інформації” – як “захист її від недозволених (несанкціонованих) впливів або загроз, у збереженні за потреби її конфіденційності” і приходять нарешті до висновку щодо “захисту інформації”, який є “складним, багатоаспектним завданням” [8, с. 85].

Багатоманітність підходів до питання вивчення загроз щодо інформаційної безпеки – логічна, оскільки динаміка розвитку суспільства цьому сприяє уповні, О. Бобришева відзначає, наприклад, класифікацію загроз інформаційній безпеці того чи іншого об’єкта “залежно від властивостей інформації” (за підходом В. Богуша, О. Юдина, В. Ярочкіна) [2, с. 206].

Ще одну важливу рису сучасного інформаційного суспільства, яка, на нашу думку, має прямий вплив на СІББ, відзначила Т. Гранчак. Йдеться про “тенденцію до виокремлення інноваційного виду бібліотечного обслуговування – знаннєвого”. Дослідниця розглядає термін “управління знаннями” (англ. Knowledge management) і вказує на появу “знаннєвого обслуговування” як “сприяння процесу управління знаннями” [5, с. 26]. За слушним спостереженням вченої, виникає ситуація, коли “комунікаційна складова процесу управління знаннями актуалізує значення і широту реалізації комунікаційної функції бібліотек: від з’єднання користувача з документом, з автором через документ, із бібліотекарем у пошуках і роботі з документом – до з’єднання користувачів і формування спільноти у пошуках знань” [5, с. 26]. Наслідком таких змін,

на переконання Т. Гранчак, стає впровадження в процесі бібліотечного обслуговування на зміну діалогічної моделі комунікації “полілогічної моделі”, в якій “бібліотекар виступає модератором комунікаційного процесу” [5, с. 26]. Отже, сучасна бібліотечна комунікація неминуче зазнає кардинальних змін, цих же змін зазнає і вирішення викликів щодо інформаційної безпеки.

Зокрема, Г. Шемаєва стверджує, що “принципово змінюється місія бібліотек”, яка на зміну “збереженню інформації” отримує функції “організації доступу в режимі реального часу”, а це своєю чергою зумовлює до “формування сучасних моделей соціальної взаємодії.” За таких обставин СІББ набуває винятково важливого значення, оскільки бібліотечні установи набувають нової суспільної ролі. Учена вказує на сучасні процеси “взаємопроникнення та обмін функціональними властивостями бібліотек і видавництва, бібліотек та архівів, бібліотек, служб науково-технічної інформації”, йдеться і про “взаємодію бібліотек з музеями, клубами та будинками культури”, “зв’язки з різними громадськими та державними структурами” [10, с. 73–74]. Така суспільно-активна функція бібліотеки ставить невідкладні завдання щодо узгодження підходів до виокремлення елементів інформаційної безпеки.

Найбільш структурованим видається підхід, який обґрунтувала саме О. Бобришева. Дослідниця запропонувала свою класифікацію елементів СІББ і при цьому виділила:

- “Об’єкти загроз СІББ” (до них зараховано “електронні ресурси, документи; технічні засоби; права й інтереси громадян в інформаційній сфері”);
- “Загрози СІББ” (йдеться про “порушення цілісності, доступності, достовірності, конфіденційності та повноти інформації; порушення прав громадян в інформаційній сфері”);
- “Джерела загроз” (сюди належать “співробітники, користувачі бібліотеки; зловмисники; техногенні та випадкові джерела загроз”);
- “Засоби реалізації загроз” (“неправомірний доступ, пошкодження, модифікування, видалення інформації безпосередньо або віддалено”);
- “Напрями забезпечення СІББ” (“правовий, організаційний, інженерно-технічний”);
- “Засоби та заходи забезпечення СІББ” (“фізичні, програмні, адміністративно-правові”) [2, с. 205].

Авторка запропонованої класифікації цілком логічно запевнює, що “змістовне навантаження, а також кількісні та якісні характеристики поданих елементів дещо відрізняються в тій чи іншій бібліотеці”, проте, вважаємо, для побудови системного погляду чи принаймні його “моделі” у формі переліку, який саме і відображає цей “комплексний підхід до формування СІББ”, є “узагальненим і може змінюватися з розвитком теорії та практики забезпечення інформаційної безпеки й бібліотечної справи” [2, с. 205]. О. Бобришева, по-суті, визнала теоретичну значущість своєї пропозиції щодо СІББ, усвідомлюючи при цьому те, що конкретно узята бібліотечна установа зіткнеться, напевно, з усіма різноманітно можливими варіантами і загрозами, і напрямів забезпечення СІББ тощо. Адже динамічні процеси інформатизації суспільства видозмінюють

функціональні завдання бібліотечної установи як такої, ставлять перед нею нові завдання, пов'язані навіть із "виробництвом знання". Щодо цього Т. Гранчак зауважила, що "розвиток інформаційної функції бібліотек і перехід бібліотечних структур до виробництва синтезованого знання приводить до розширення їх функціонування від опосередкованих каналів передачі інформації до рівня суб'єктів комунікації" [4, с. 18]. Так чи інакше розуміння проблеми теоретичного осмислення СІББ безпосередньо пов'язане з розвитком інформаційного суспільства, суспільства національного і розвитку глобалізаційних процесів.

Навіть певні константи в умовах динаміки глобалізаційних перетворень XXI століття зазнають змін. Так, О. Дзьобань і О. Соснін вказують на видозміни поняття "інформаційна безпека" на національному рівні. Вчені "інтегрували сенс різноманітних наукових підходів і заходів, а також пропозиції практиків щодо розв'язання проблемних питань безпеки" і стверджують можливість "виділити основну загрозу для сталої інформаційно-комунікаційної діяльності". Таку загрозу дослідники вбачають у "несанкціонованому розкритті джерел національних інформаційних ресурсів та механізмів порушення їх цілісності". Не оминають вчені і т. зв. "людського фактору", який в їх інтерпретації проявляється як "зростаюча корупція в науково-технічному і освітньому середовищі, яке його обслуговує, а також низька надійність в роботі інформаційно-комунікаційного обладнання" [7, с. 26]. Нестабільність понять вимагає стабільності підходу, і класифікація, яку запропонувала О. Бобришева, дає можливість стабілізувати систему на теоретичному рівні її осмислення. Дослідниця акцентує увагу на проблемах "формування СІББ" і відзначає "два види впливу", яким дає умовну назву "негативний вплив" і "позитивний вплив" на формування СІББ. Справді, "інформаційне середовище бібліотеки підлягає негативному впливу через реалізацію певними джерелами інформаційних загроз за допомогою різних засобів". Але є й інший вплив – з іншою полярністю щодо явища СІББ – "позитивне значення має система заходів з нейтралізації, протидії, локалізації й усунення цих загроз" [2, с. 205].

На можливі негативні наслідки від інформаційного впливу, його суспільної трансформації вказує О. Дзьобань і стверджує, що "водночас інформація, здійснюючи регулюючий вплив на поведінку людей через формування світоглядних установок, може спотворювати дійсні цілі, інтереси й потреби. У цьому випадку вона здійснює негативний вплив на рішення, що приймаються, може містити у собі величезний потенціал руйнування, представляти у своєму змісті приховані і явні загрози існуванню соціальних систем: особистості, суспільству й державі" [7, с. 26].

Особливо відзначимо одне цікаве твердження української дослідниці щодо поняття "інформаційне середовище бібліотеки", стосовно якого О. Бобришева припустила можливість розгляду його "як об'єкта її інформаційної безпеки". Тоді цілком логічно, на думку вченої, поняття "інформаційна безпека бібліотеки" може бути означено як "стан захищеності інформаційного середовища бібліотеки". Вчена при цьому зазначила, що одною із вимог щодо його функціонування стало забезпечення "надійного захисту її (бібліотеки – прим. Д. К.) інформаційних ресурсів" та "запобігання завдання

матеріальної і моральної шкоди користувачам, персоналу й бібліотечному закладу через неправомірне використання та негативний вплив інформації” [1, с. 27]. І чи не найскладнішим у цьому сенсі стає те, що законодавчо саме поняття “суб’єкти забезпечення інформаційної безпеки”, зазначила О. Бобришева, “не закріплено нормативно в законодавстві України” [1, с. 27].

Натомість О. Серков і В. Певньов обґрунтовують поняття “інформаційна безпека”, зробили спробу окреслити його функціональні особливості без “прив’язаності до конкретної системи” [9, с. 136]. Вчені запропонували таку дефініцію цього поняття: “**інформаційна безпека** – властивість системи протистояти несанкціонованому зняттю і модифікації інформації” [9, с. 134]. Важливо, що вчені роблять при цьому дефініюванні дуже влучне уточнення, де пояснюють, що “несанкціоноване зняття” вони розуміють як “отримання інформації, до якої в абонента нема доступу, тобто порушення правил доступу” [9, с. 134]. Щодо “несанкціонованої модифікації”, то це поняття розуміють як “зміну інформації”, яка “приводить до порушення її цілісності”. До того ж “цілісність, назагал, це не тільки отримана інформація у вихідному вигляді але й і її повнота” [9, с. 134].

Отже, ми підтверджуємо наш попередній висновок щодо особливостей актуалізації і формування СІББ у науковому дискурсі епохи становлення інформаційного суспільства:

- більшість учених визнають існування проблеми функціонування СІББ і часто пов’язують її з динамікою розгортання процесів ІКТ;
- проблему СІББ поглиблює і правова невизначеність, зумовлена відсутністю закріплення в законодавстві України відповідних понять і норм;
- спільна риса багатьох досліджень проблеми інформаційної безпеки – спроба дати хоча б теоретичне системне осмислення (певну модель), або ж сформувані окремих узагальнених підхід до вирішення проблеми. Варто при цьому наголосити на усвідомленні неможливості однозначно ефективного вирішення, яке актуалізують у своїх роботах учені, мотивуючи це явище динамікою розгортання інформаційних процесів і зміною ролі бібліотечної установи як такої.

Сучасні вимоги до облаштування заходів інформаційної безпеки у бібліотечних установах диктують системний характер підходу до вирішення проблем різного рівня. В іншому випадку досягти певного безпечного рівня буде вкрай складно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бобришева О. В. Бібліотека як суб’єкт забезпечення інформаційної безпеки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2011. № 3. С. 24–28. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2011_3_6.
2. Бобришева О. В. Структурно-функціональна модель системи інформаційної безпеки бібліотеки. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2013. Вип. 39. С. 203–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2013_39_27.
3. Воскобойнікова-Гузєва О. Модернізаційні моделі розвитку бібліотечно-інформаційних установ у період глобалізації: визначення базових складових. *Наукові праці Національної*

бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. 2012. Вип. 33. С. 7–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prnbuimviv_2012_33_1.

4. Гранчак Т. Бібліотека в інформаційному супроводі управління суспільними процесами: політико-комунікаційний аспект : монографія / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 184 с.
5. Гранчак Т. Орієнтири розвитку бібліотек у середовищі покоління Z. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2019. Вип. 3. С. 20–35. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003087>
6. Давидова І. О. Роль знання в процесі організації бібліотечної діяльності. *Вісник Харківської державної академії культури. Серія: Соціальні комунікації*. 2018. Вип. 53. С. 39–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/haksk_2018_53_6.
7. Дзьобань О. П., Соснін О. В. Інформаційна безпека: нові виміри загроз, пов'язаних з інформаційно-комунікаційною сферою. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2015. № 61. С. 24–34. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/gvzdia_61_24_34.pdf
8. Лобузіна К. Технології організації знаньєвих ресурсів у бібліотечно-інформаційній діяльності : монографія / відп. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 252 с.
9. Серков А. А., Певнев В. Я. Информационная безопасность: концепция и средства обеспечения : сб. науч. праць “Вісник НТУ «ХПІ»: Техніка і електрофізика високих напруг”. 2008. № 44. С. 132–136. URL: <http://archive.kharkiv.org/View/28069/>
10. Шемаєва Г. В. Пошуки стратегій розвитку бібліотек: коеволюційний підхід. *Вісник Харківської державної академії культури. Серія: Соціальні комунікації*. 2017. Вип. 51. С. 68–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/haksk_2017_51_7.

SPECIFIC ASPECTS OF LIBRARY INFORMATION SECURITY SYSTEM FUNCTIONING

Danylo KROKHMALNYI

The article attempts to consider key problems of the library information security system (LISS) functioning under modern conditions. The focus is placed on the LISS as a complex phenomenon of scientific discourse in the context of information society processes development. Special attention is paid to the identification of changes in the nature of the said phenomenon in today's environment, its communication, legal and systemic institutional features.

Keywords: information, library science, library information security, information society.